



**ÖMER EĞECİOĞLU**  
Müzik Tarihinden

## Opera Bestecisi Daniel Catán ile Söyleşi

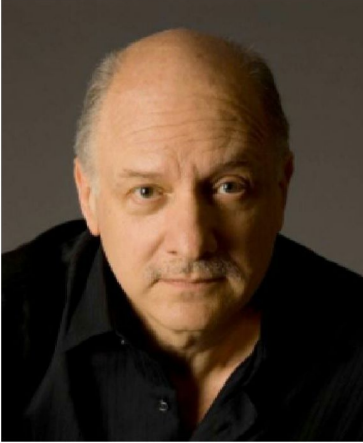


19 Şubat 2021 - 13:28 - Güncelleme: 19 Şubat 2021 - 15:15

Daniel Catán ile 2010 yılında tanıştım. Kendisi ile o yılın Haziran ayı başında ders verdiği Santa Clarita, Kaliforniya'daki College of the Canyons okulunda bir söyleşi yaptım. Büyük bir sürpriz olarak Catán'ın atalarının İspanya'dan İstanbul'a göçmüş olan Sefarad'lardan olduğunu, Catán'ın Ladino konuşan dedesinin ise İstanbul'dan Küba yoluyla Meksika'ya 1915 yılında göç ettiğini öğrendim.

O sıralarda Los Angeles operasında Catán'ın *Postacı (Il Postino)* operasının provaları yapılıyordu. Başrolde ünlü tenor Plácido Domingo'nun ozan Pablo Neruda'yı canlandırdığı *Il Postino*, 2010 Eylül ayında Los Angeles Opera tarafından ilk kez opera severlere sunuldu, Catán'ın daveti ile bu prömiyeri izleme şansına da kavuştum.

Bu prömiyerden birkaç ay sonra Catán'ın eşi arp sanatçısı Andrea Puente'den 62 yaşındaki bestecinin Austin Texas'da uykusunda ani bir kalp krizi sonucu hayatını kaybettiğini öğrendim. Teksas'da Frank Capra'nın *Meet John Doe* adlı filmi üzerine yeni bir opera projesi ile uğraşıyordu. Bu onun ilk İngilizce operası olacaktı. Catán'ın zamansız ölümü birçok opera sever gibi bende de büyük bir boşluk ve burukluk bıraktı.



Daniel Catán (Foto: Elizabeth Beristain).

### DANIEL CATÁN'IN OPERALARI

Lirik ve romantik müziği ve zengin orkestrasyon tekniği ile Debussy, Richard Strauss ve Puccini'ye benzetilen **Daniel Catán**, kendisini etkileyen besteciler arasında Monteverdi'den Alban Berg'e kadar uzanan geniş bir yelpaze olduğunu söylüyor. Catán'ın son derece etkileyici operalarının konuları da çağımız edebiyatının en saygıdeğer yazarlarının eserlerinden kaynaklanıyor. Bunların arasında **Octavio Paz**, **Gabriel Garcia Márquez** ve **Antonio Skármeta** gibi dev isimler var. Catán'ın operalarının başlangıç noktası İspanyolca konuşan kitlelerin, özellikle de Latin Amerika'nın kültür ve değerleri. Bu kaynaklardan başlayarak Catán'ın eserleri bütün insanlara hitab eden evrensel bir doruğa ulaşiyor.

Catán'ın simbolist operası *Rappaccini'nin Kızı (La Hija de Rappaccini)* ilk olarak San Diego Opera tarafından 1994'te seslendirildi. Márquez'in *Love in the Time of Cholera* romanını konu alan bir sonraki operası *Florencia Amazon'da (Florencia en el Amazonas)* 1996 yılından bu yana hem Amerika'da hem de Avrupa'da belli başlı opera topluluklarının repertuvarlarında yer alıyor. Catán'ın *Salsipuedes, A Tale of Love, War and Anchovies*, Houston Grand Opera için yazıldı ve prömiyeri 2004 yılında gerçekleşti.

Catán'ın son operası, aynı adı taşıyan Oscar ödüllü filmin meşhur ettiği *Postacı (Il Postino)*, 2010 yılında Los Angeles Opera tarafından ilk kez opera severlere sunulduktan sonra sırasıyla Viyana ve Paris'te Avrupalı dinleyiciler ile buluştu.

Daniel Catán'ın operaları şöyle:

Encuentro en el ocaso

La hija de Rappaccini (1991)

Florencia en el Amazonas (1996)

*Salsipuedes, a Tale of Love, War, and Anchovies* (2004)

Il Postino (2010)

## CATÁN İLE SÖYLEŞİ

Daniel Catán ile müzik öğreniminden Latin Amerikan kişiliğine, opera besteleme yöntemlerinde aile tarihinin önemli noktalarına kadar çok çeşitli konular üzerine konuştum.

### Ömer Eğecioğlu: Yaşamınızın ve müzik eğitiminizin kronolojisini öğrenebilir miyiz?

**Daniel Catán:** Mexico City'de doğdum. Ailemizde ve ev ortamında her zaman müzik vardı. Müzisyen olmayı çok istiyordum ama ne çeşit bir müzisyen olmak istediğimi pek bilemiyordum. Babam şarkı söylemeyi çok severdi, bu nedenle evimizden şarkı eksik olmazdı. Önce piyano çalışmaya başladım ama bir zaman sonra piyanonun bana göre olmadığına karar verip besteciliğe heves sardım. O zamanlar ne kadar zorlu bir iş üstlendiğimin farkında değildim ama yine de yapmak istediğim bu olduğuna çok emindim. Neyse ki ailede İngiltere'de yaşayan uzaktan akraba bir teyzemiz vardı, annem ve babam da bu fırsatla benim İngiltere'de bir müzik okuluna gitmemin uygun olacağını düşündüler. Böylece daha ondört yaşında İngiltere'ye gittim - hatta oraya vardığımda daha onüç yaşındaydım, ondört yaşına İngiltere'de girdim. Okula orada gittim, sonra da üniversiteye girerek müzik ve felsefe okudum. Artık besteciliğe iyice merak sarmıştım ve emelim besteci olmaktı. Ama biliyorsunuz ki insan diploma alarak besteci olmuyor. Diplomanızı almak sadece size kendi kendinize öğrenme yolunu açıyor. Diplomadan sonraki eğitiminizin ise pratik yönlerden gerçekleşmesi gerek. Beste yapmanız ve yaptığınız bestelerin seslendirilmesi ile yavaş yavaş deneyim kazanmanız şart.



1994 yılında San Diego operasının seslendirdiği *La hija de Rappaccini*'den bir sahne.

### Meksika'da ve İngiltere'de yaşadınız. Bu iki değişik ülke müziğe bakış açınızı nasıl biçimlendirdi?

İngiliz eğitimimin çok geniş kapsamlı olduğuna ve bana çok sağlam bir temel müzik bilgisi verdiğine inanıyorum. Daha sonra Birleşik Amerika'da Princeton Üniversitesine girdim ve orada ders veren büyük isimlerle çalışma olanağı buldum. Besteci olarak gerçek olgunluğa erişmemin bu çalışmalar sayesinde gerçekleştiğini düşünüyorum

### Princeton Üniversitesi müzik için ilk akla gelen popüler okullardan olmasa gerek. Bu okulu neden seçtiniz?

Diğer iyi bilinen okullar icracılar içindir diyebilirim. Eğer aklınızda Julliard gibi bir yer varsa, orası besteciler için o kadar ilginç değil. O zamanlar kendisi ile çalışmayı arzuladığım kişi Princeton'daydı, daha doğrusu Princeton ve Columbia'da dersler veriyordu. Kendisi harikulade bir öğretmen ve insandır. Çok sayıda bestecinin Princeton'a gelmek isteme nedeni özellikle onunla çalışma arzusundan kaynaklanır. Princeton özel teknikler, özellikle de 20. yüzyıl teknikleri öğrenmek isteyen bestecilerin ilk aklına gelen yerdi.

### Mentorunuz Milton Babbitt mi idi?

Elbette mentorlarımdan birisi kendisi olur. Diğer iki mentorum ise Babbitt'in öğrencileri olan Benjamin Boretz ve James Randall. İkisi de Milton Babbitt tarafından eğitilmiş olan ikinci kuşak öğretmenler. Ben Princeton'da üçü ile birlikte çalışma şansına eriştim. Bu bakımdan kendimi çok şanslı görüyorum.

### Rus opera ekolünden etkilendiniz mi?

Birçok açıdan evet. Hayranı olduğum ve kendisinden çok şey öğrendiğim büyük besteciler arasında İgor Stravinsky'yi sayabilirim. Sadece ben değil bütün bir kuşak besteci kendisinden çok şey öğrendi. Stravinsky'nin denediği teknikler ve açtığı çığır o kadar muazzamdı ki bir sonraki kuşağa araştırarak çok şey bıraktı.



Rus ekolünü Stravinsky nedeni ile kendime çok yakın buluyorum. Ayrıca Çaykovsky'nin eserlerine ve Rus ekolünün orkestrasyondaki başarısına da hayranım ve kendilerinden çok etkilendiğimi söyleyebilirim.

### **Müziğinizin ayırt edici özelliklerinden biri çok modern olmasının yanısıra İtalyan üstatlarına yakınlığı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?**

*La hija de Rappaccini* kaydının notları için yazdığım bir yazıda geçmiş bestecilere olan borcumu detayları ile belirttim. Geçmişin değişik yaklaşımlarını özümlemiş olmaktan gurur duyuyorum. Yapmaya çalıştığım şeylerden biri müziğimde beni etkileyen ekollerin izini silmeye çalışmak yerine Batının geleneksel operasından öğrendiklerimi kullanarak kendi sesimi öne çıkarmak. Özet olarak kendi müziğimi yazarken ustalardan öğrendiklerimi bir kenara atmıyorum. Bu benim temel ilkelerimden biri.

### **Sizi etkileyen ekoller içinde İtalyan mı, yoksa Alman operası mı önde geliyor?**

Saniyorum ki başlangıçta Alman operasından etkileniyordum. Wagner benim için muazzam bir kaynaktı. Onu takiben Richard Strauss. Strauss'tan sonra Mozart'a kaydım. Zaten Strauss'un en hayran olduğu besteci de Mozart'tır. Bana sorarsanız müzik ve operatik kompozisyon açısından beni en derinden etkileyen besteci Mozart oldu. Son zamanlarda Alman değil de İtalyan stili de beni giderek etkilemeye başladı. Örneğin *Il Postino* Strauss'tan ziyade Verdi'nin etkisi ile yazılmış bir operadır.

### **Müziğiniz muhteşem ve görkemli gibi sıfatlarla betimleniyor. Ne dersiniz?**

Saniyorum ki eserlerimden ikisi görkemli olarak değerlendirildi: bunlardan biri içinde çok Alman - ve inanır mısınız aynı zamanda da Fransız etkileri olan *La hija de Rappaccini*. Bu iki elemanın karışımı orkestrasyonu çok zengin ve görkemli yaptı. Sonra *Florenca en al Amazonas*'ın orkestrasyonunda Amazon nehrinin akışını betimlemek için yeni ve özel teknikler kullandım. Bu da çok ekzotik bir hava yarattı. Kullanılan sıfatların nedenleri bunlar olsa gerek.

### **Yaşamınızda opera için özel bir yeteneğiniz olduğunu anladığınız bir an varmıydı?**

Bu zor bir soru. Bir opera bestecisi olarak eserin tümünü ortaya çıkarmak için büyük gayret gösteriyorsunuz. Bu çok uzun zaman alan bir uğraş. O kadar zaman alıyor ki şansa veya tesadüflere dayalı bir tarafı yok. Uzun uzun uğraştıktan sonra karşınızda kocaman bir yapıt buluyorsunuz. Eğer başarılı olursa ilk şaşırın da ben oluyorum.

### **İlk operanızı nasıl bir ortamda bestelediniz?**

İlk bestelediğim opera eserlerimin kataloğunda yer almıyor çünkü bu ilk operanın tutarsız yanları vardı.



Daniel Catán ve Ömer Eğecioğlu (Haziran 2010, Santa Clarita, Kaliforniya).

### **Affedersiniz, bu bahsettiğiniz ilk opera *Encuentro en el ocaso* mu?**

Evet. O zamanlar bir opera için en önemli şeyin müzik olduğuna inanıyordum. Yanlış anlaşılmasın, bir opera için en önemli şey elbette ki müziktir ama bu operanın sorunu librettosunun tutarsız olmasıydı. Eğer solistlerin dinleyiciye yansıtılabileceği sağlam bir dramatik yapıya sahip değilse o opera iyi bir opera değildir. Bu operanın müziği oldukça iyi idi ama sorunları bana libretto'nun önemini gösterdi. *Encuentro*'dan sonra libretto üzerine çok daha fazla zaman harcamaya ve yazar ile daha yakın bir işbirliğine girmeye karar verdim. Yazılmış bir libretto için müzik bestelemek yerine bu şekilde libretto ve müzik arasında organik bir bağ oluşturmaya çalıştım. Bir sonraki operam *La hija de Rappaccini* (1991) çok daha tutarlı bir yapıya sahipti.

### **Bu talihsiz Schubert operalarını hatırlatıyor: harika müzik, kötü librettolar.**

Çok doğru. Hatta Beethoven'in operası. Şahane müzik, ama sahnede çok sık görülüyor. Müzik gerçekten derin ve güzel, ama sahne icrası her zaman problemler doğuran bir eser. Bu nedenle ortaya başarılı bir opera koymak için sağlam ve kullanışlı bir libretto şart.

### **Librettistlerinizle nasıl çalışıyorsunuz? Bitmiş olan bir librettoya değişiklikler yaparak mı yoksa çalışmanın her evresinde işbirliği**

## yaparak mı?

Bu yavaş yavaş öğrenilen birşey. Başlangıçta körün köre kılavuzluk etmesi gibiydi. Aşağı yukarı ne istediğimi biliyordum ama librettisti nasıl yönlendirmem gerektiğini bilmiyordum. Günümüzde libretto yazma ne yazık ki kaybedilmiş bir sanattır. Bu hünere sahip olanlar artık aramızda değil. Librettistin bestecinin kullanabileceği bir yapıt ortaya çıkarması gerekiyor. Bu tiyatro için bir eser yazmak gibi değildir, çünkü operada dram müzik aracılığı ile değer kazanır. Librettistin müzik dünyasını çok iyi bilmesi gerekiyor. Ya besteciye kullanabileceği form ve şekilleri önerecek, ya da bestecinin arzuları doğrultusunda yazabilecek. Bir librettisti yönlendirmek besteci için hiç de kolay birşey değil. Bu zaman ve deneyim gerektiriyor. Ben anca birkaç operadan sonra bu konuda ustalaştım diyebilirim. Başlangıçtaki işbirliği benim yavaş yavaş librettisti yönlendirmeyi öğrenmem ile karakter değiştirdi. Şimdi de kendi librettolarımı kendim yazıyorum. *Il Postino* 'nun librettosunu kendim yazdım ve bir sonraki operamada da aynı şeyi yapmayı düşünüyorum.



Şilili soprano Verónica Villarroel, Daniel Catán'ın *Florenca en el Amazonas* operasında Florenca rolünde.

## Sanat yaşamınıza başladığınızda bir yabancı gibi mi hissettiniz yoksa kendinizi doğal olarak opera dünyasında mı buldunuz?

Kendimi her zaman bir yabancı gibi hissettim. Özellikle o zamanlarda opera yazmak hiç de popüler olmayan bir uğraştı. Beni modern müzik festivallerinde çalınmak üzere modern parçalar yazan bir besteci olmak yerine 19. yüzyıl tipi besteler yapmayı tercih eden bir nevi retro sanatçı olarak görüyorlardı. Hatırlarsanız o zamanlar operanın son nefesini verip vermediği üzerine bile tartışmalar vardı. Yazılan eserleri *müzelik* addediyorlardı. Dolayısıyla ben önceleri eski kafalı ve eski stilde müzik yapan birisi olarak görüldüm. Ama zamanla işler değişti. Günümüzde opera en saygın sanat dallarından biri olarak karşımızda olduğu gibi aynı zamanda bütün dünyaya hitab eden evrensel bir ortam olma yolunda.

## Sizce dijital çağda operanın yeri nedir?

Teknolojinin operaya muazzam yararı oldu. Şöyle bir bakarsak, şimdiye dek Olimpiyatlar veya Dünya Futbol Kupası hacminde bütün dünyanın canlı olarak izlediği kültürel bir olay yoktu. Bunlar milyonlarca insanın televizyonlarını veya bilgisayarlarını açıp aynı anda izledikleri olaylar. Örneğin Türkiye'de sporseverler Meksika'da, Fransa'da, Kore'de sporseverlerin izledikleri programı aynı anda seyrediyorlar. Buna paralel bir heyecan kültürel etkinliklerde yoktu. Bu etkinlikler önce futbol maçlarında şarkıcılar ve opera aryları sunmakla başladı sanıyorum. Organizatörler ve reklamcılar burada bir potansiyel olduğunu keşfettiler. Şimdi New York'tan MET opera yayınları her hafta yirmi milyon gibi büyük bir sayıda müziksever tarafından canlı olarak izleniyor. Bu birleştirici sanat şeklinin opera olması da şaşırtıcı değil çünkü opera kültürler üstü ve dil engelini aşan bir sanat formu. Düşünün, bütün dünyanın Fransızca bir oyun izlemesi olacak şey değil ama Carmen operasını izleyen milyonlarca kişi var. Operanın kültürler üstü bir statü kazandığı bu çağdaş zamanda opera yazan bir besteci olduğum için çok mutluyum.

## Aynı zamanda ABD'de ve dünyanın birçok yerinde müzik eğitime verilen destek azalıyor. Müzik eğitiminin önemi üzerine görüşleriniz nedir?

İlk ve ortaokullarda müzik ve sanatın destek kaybediyor olmasını bir felaket olarak görüyorum. Müzik eğitimi sadece müzik öğrenmek için değil, gençlerin kişisel ve toplumsal yeteneklerinin gelişmesi için çok önemli bir araçtır. Neyse ki en azından ABD'de orkestralar, operalar ve diğer müzik kuruluşları bu konuya eğilerek biraz da olsa ortadaki boşluğu doldurmaya çalışıyorlar. Elbette ki bu yeterli değil. Bu üzerine çok çalışılması gereken bir toplumsal sorun.



Houston Grand Opera'nın 2004 yılında sahneye koyduğu *Salsipuedes, a Tale of Love, War, and Anchovie*'den bir sahne.



**Size tarihten bir soru. Cosa Rara'nın bestecisi İspanyol Martin y Soler'e bakalım. 18. yüzyılın ortasında İtalyan operaları yazıyordu. Kendisini İspanyol dili ve kültürü yansıtan bir besteci olarak düşünmek doğru mudur?**

Bu çok ilginç bir soru. Dil olarak İspanyolca kullanarak operalarımı ele almaya çalıştığım bir konuya parmak basıyor. İspanyolca bir opera yazmak eserin sözlerinin İspanyolca olmasından ibaret değildir. Yapılması gereken operanın size yansıttığı kültürün İspanyolca konuşan halkların kültürü olmasıdır. Dolayısıyla bir İtalyan operası İtalyan kültürüne dayalıdır, sadece sözleri İtalyanca olduğu için İtalyan operası değildir. Sinema sanatından bir örnek vereyim. Fransızca dublajlı bir Amerikan filmi bir Fransız filmine dönüşmüyor. Hala karakterlerin Fransızca konuştuğu bir Amerikan film olarak kalıyor. Kullanılan dil elbette ki bunun önemli bir parçası ama bir eserin ulusallığı dilinden çok daha derin öğelere dayanır. İtalyanların geliştirdiği ilk operalar sadece İtalya'da değil bir çok ülkede popülerdi. Bunlar Almanca seslendirilse bile İtalyan kültürünü taşıyan vasıtalar. Almanların kendi dillerinde kendi kültürlerini yansıtan operalar geliştirmesi zaman aldı. Bunu yaratmakta Mozart'ın rolü çok büyüktü. Mozart İtalyan operanın en başarılı bestecisi olarak başladı, daha sonra bir Alman sanat şekli yaratmaya girişti. Değişik yönlerde gelişen Alman opera ile İtalyan opera arasında önemli farklar olmasına rağmen ikisi de olağanüstü güzel. Ruslar aynı şeyi yaptılar, Fransızlar da kendi operalarını geliştirdiler. Gerçek anlamda bir İspanyolca opera ise bugüne kadar ortaya çıkmadı. Evet, hafif müzik eşliğinde oynanan oyunlar olan Zarzuelalar vardı ama tek tük birkaç çalışma dışında ne İspanya kaynaklı ne de Latin Amerika'dan gelen gerçek anlamda bir İspanyolca opera sanatı oluşmadı. Sanırım ki beni operalarım bu boşluğu dolduran ilk çalışmalar. Dört tanesi uluslararası repertuarın parçaları olma yolunda, ve bu herhalde benim en büyük başarım.

**Siz Latin Amerika'dansınız. Kendinizi aynı zamanda İspanya'nın da kültür temsilcisi olarak görüyorsunuz?**

Kesinlikle. İspanyolca konuşan kitleleri bir arada tutan öğelerden biri ortak tarihimizden kaynaklanan kültür mirasıdır. Latin Amerika'ya İspanya'dan muazzam bir kültür akımı oldu. Aynı zamanda Latin Amerika bu kültürü hazmetmenin yanısıra onu genişletip zenginleştirecek katkılarda bulundu. Bu sentezden ortaya çıkan olağanüstü bir kültür birikimidir. Buna ek olarak İspanyolca konuşanların sayısı 500 milyon kadar. Bu çok büyük bir güç. İngilizceyi ikinci dil olarak konuşan insan sayısı herhalde daha fazladır ama anadili olarak İspanyolca konuşanlar dünyanın sayılı çoğunluklarından birini oluşturuyorlar.

**Latin Amerika'nın en ünlü yazarlarının eserlerinden faydalanıp onlarla beraber çalıştınız. Bu çok heyecan verici birşey. Sizin düşünceleriniz nedir?**

İspanyolca bir operanın İspanyolca konuşanların kültürünü de yansıtmayı gerektiği fikriyle edebiyatta bunu yapmayı başarmış olan yazarlarla çalışmamın en uygun yaklaşım olacağını düşündüm. Bu belki ilk operamın o kadar başarılı olmamasının başka bir nedeni. *Encuentro* çok yüzelsel anlamda bir İspanyolca operaydı, derin bir kültürel anlamdan yoksundu ve değişik etkilerin bir harmanı gibiydi. Bunu farkettiğim zaman hayranı olduğum edebiyat eserlerine yöneldim. Bu beni Gabriel Garcia Marquez'e, Octavio Paz'a ve şimdi de Antonio Skármeta'ya götürdü. Bütün operalarım edebiyatın dev eserlerinden esinlenerek yazıldı. Sadece birkaç kitap da değil, bu yazarların bütün dünyaları, anlayışları, ve ruhları ve benim operalarımın temelini oluşturuyor.

**Birlikte çalıştığınıza insanlar aradığınız kültürün en can alıcı noktalarını belirleyip size sunabiliyorlar.**

Evet. Operalarımın *Salsipuedes* geçenlerde Almancaya çevrilip sahneye kondu. *Salsipuedes*'in özünde Karayiplerin müziği var. Almanca söylenmesi onu bir Alman operası yapmadı tabii. O hala Latin Amerika ve Karayip kültürünü içeren bir opera.



*Il Postino*'nun prömiyer gecesinden: Daniel Catán, Ömer Egecioğlu, piyanist Zeynep Üçbaşaran (23 Eylül 2010, Los Angeles).

## Sizinle *Il Postino* hakkında konuşmak istiyorum. Bu eseri Los Angeles Opera için yazmanız nasıl gerçekleşti?

Bir operama ilgi olup olmadığını araştırmaya eserin üzerine çalışmaya başlayıp telif haklarını aldıktan sonra girişiyorum. Çünkü bir opera yazacağınızı düşlemek birşey, gerçekten bu işe girişip karakterleriniz ile tanışmanız ve önünüzdeki üç dört yıl süresinde onlarla beraber yaşamayı göze almanız başka birşey. Kendimi bunu yapabileceğime ikna ettikten sonra sıra opera topluluklarının ilgilenip ilgilenmediklerine bakmaya geliyor. Los Angeles'te yaşıyorum ve LA Opera ile senelerdir süregelen bir ilişkim var. Maestro Domingo benden her fırsatta kendisi için bir opera yazmamı ve bunun için uygun bir libretto bulmamı istemişti. Bu çok zamanımı aldı. Sonunda *Il Postino*'ya karar verince Maestro Domingo, Neruda'yı seslendirmekten çok memnuniyet duyacağını söyledi. Zaten Neruda karakteri onun için biçilmiş kaftan.

## *Il Postino*'dan izleyicinin beklentileri neler olmalı?

Filme ve kitaba oldukça sadık kaldım. Kitap Şili'de film ise İtalya'da geçiyor. Ben mekan olarak İtalya'yı tercih ettim. Karakterler de orijinallerine yakın sayılır, Neruda hariç. Neruda'nın rolü operada çok daha büyük. Filmde Neruda Mario'nun bir insan olarak filmin sonunda geldiği yere erişmesine yardım eden bir vasıta niteliğinde. Operada ise Neruda kendi yolunda ilerliyor. Mario'ya elbette yardım ediyor ama kendisinin de sürgündeki hayatını başından sonuna kadar daha yakından izliyoruz.

## Operanın politik bir bakış açısı da var mı?

Perde arkasında elbette politika var ama operanın bakış açısı politik olmaktan çok kişisel. Odak noktası sürgünün politik eleştirisinden çok kişi üzerine yaptığı psikolojik etki.



Plácido Domingo (Pablo Neruda) ve Charles Castronovo (Mario) *Il Postino*'da.

## Sadece Latin Amerika'yı değil de İspanya'yı da temsil ettiğinizi düşünüyorsanız Cervantes veya Lorca ilerde sizin için kaynak olabilir mi?

Her zaman yeni materyal aramaktayım. Calderon (Pedro Calderón de la Barca, 1600-1681) ve Lope de Vega (Félix Lope de Vega y Carpio, 1562-1635) gibi büyük İspanyol oyun yazarlarının harikülade oyunları bana her zaman cazip geliyor. Lorca da öyle. Ben her zaman o mükemmel oyunun peşindeyim. Yeni bir opera için hammadde ararken bulduğum oyun ve fikirlerden uygun gördüklerimi kullanıyorum, geriye kalanları ise dağarcığımda saklıyorum. Ama bir sonraki opera üzerinde çalışma zamanı geldiğinde bu sakladığım fikirler bana bayat gelebiliyor. O zaman araştırmaya yeni baştan başlıyorum. Şu anda bu süreç içindeyim. Yeni bir aşk arıyorum yani.

## Siz kendiniz hangi operaları dinliyorsunuz?

Richard Strauss'un operalarına bayılıyorum. Bunları her zaman sevdim. Her operasından birşey öğreniyorum; orkestrasyon, söyleme tekniği gibi. Ama aynı zamanda gençliğimin operalarından da zaman geçtikçe yeni şeyler öğreniyorum. Bir örnek vermek gerekirse şu andaki en büyük aşkımda Verdi'nin *Falstaff*'i. Bunun muhteşem bir opera olduğuna inanıyorum. Gençliğimde sevdiğim bir operaydı, ama şimdi delicesine seviyorum. Yapısındaki muhteşem ustalığa ve stiline hayranım. Koroları ve dramatik akışı olağanüstü. Tabii ki bu operalara bakış açım kendim de besteci olarak gelişip olgunlaştıkça değişiyor, bu eserler benim için yepyeni, bambaşka bir görünüş kazanıyor.

## Daha fazla oda müziği ve orkestra için müzik yazma planlarınız var mı?

Benim müzik hayatım birçok bestecinin tam tersine operalarla başladı. Besteciler genellikle oda müziği parçaları ile başlayıp operalarını sonradan yazarlar. Ben önce operalarımı yazıyorum, diğer tür parçaları sonraya bırakıyorum. Opera yazmaktan sıkılır sıkılmaz, yani herhalde yakın bir zamanda, beni o kadar yormayacak küçük parçalar yazmaya başlayacağım.

## Daniel Catán'ın yaşamında tipik bir gün nasıl?

Şu anda hayatım biraz karmaşık. Annem 87 yaşında ve oldukça hasta, onunla ilgilenmem gerekiyor. Kendisi Meksika'da yaşıyor, ben ise Los Angeles'te, dolayısıyla ayda birkaç kez Meksika'ya gidiyorum. Her gün de telefonla

konuşuyoruz. Sonra College of the Canyons'da müzik dersleri veriyorum. Günlerim çok dolu, yeni müzik bestelemeye az zamanım kalıyor. Sabahları erken kalkıyorum, saat altıdan dokuzaya kadar müzikle uğraşıyorum, daha sonra normal günümün akışı başlıyor ve günlük sorunlarla ilgilenmem gerekiyor. Eskiden sabahtan başlayıp öğleden sonra bir ya da ikiye kadar müzik yazardım, ama bu artık mümkün değil. İşte size hayatımın günlük akışının özeti.

### **Bir operanın tamamlanması ne kadar zamanınızı alıyor dersiniz?**

Üç sene kadar. Eğer hiçbirşey yapmayı sadece opera üzerine uğraşabilsem, o zaman herhalde bir senede bitirebilirim. Ama yaşamım en az üç bölüme ayrılmış durumda. Tam zamanlı olarak müzik öğretiyorum. Buna ek olarak aile hayatı ve performanslar hayatımın herhalde üçte ikisini alıyor.

### **Aklınıza geldikçe fikirlerinizi yazdığınız kara kaplı bir defteriniz var mı?**

Evet var. İnanır mısınız, gerçekten de kara kaplı bir defter! Uçakta seyahat ederken librettoyu alıp bazı sorunları nasıl çözebileceğim üzerine düşünüyorum, sonra da aklıma gelen fikirleri defterime not alıyorum.

### **Besteleriniz doğrudan orkestra ve solistler için mi besteleniyor, yoksa piyano ve ses için yazdıktan sonra orkestrasyonunu mu yapıyorsunuz?**

Piyano-ses partiyonların genellikle basit. Sadece ardında yatan fikirleri dile getirip özetliyor. Gerçekte ise aklımda ses ve orkestra var. Genellikle kornolar, nefesli sazlar, vesaireyi belirterek orkestrasyon ile ilgili notlar düşünüyorum. Bu aklımdaki imajı sabitliyor.

### **Bana Rimsky-Korsakov'u hatırlatıyor. İspanyol Kapriçyosu'nu orkestraya uyarlamadığını, doğrudan orkestra için yazdığını söylemiş. Sizin yaklaşımınız da böyle mi?**

Çok doğru. Rimsky-Korsakov çok haklı. Zaten ortada olan bir parçaya birşeyler yapıp zenginleştirmiyorsunuz; siyah-beyaz düşündüğünüz birşeyi sonradan renk vermiyorsunuz. Zaten aklınızdaki fikir kendi renklerini taşıyarak belirliyor. Orkestra hep orada.

### **Kafanızın gerisinde her zaman müzik mi var?**

Müzik beni hiç bir zaman yalnız bırakmıyor. Gece yarısı aklınıza bir fikir geliyor da bunu hemen yazıyorsunuz düşüncesi yanlış. Çünkü müzik zaten her zaman aklınızda, ama daha önceden düşünmediğiniz bir bakış açısı birden açıklık kazanırsa bunu hemen not etmeniz gerekiyor. Başka şeyler yaparken de müzik ile meşgulsunuz. Örneğin araba kullanırken.

### **Bana dedeniz ve atalarınızın Türkiye ile olan ilişkisi üzerine ne anlatabilirsiniz?**

Babamın babası Türkiye'den 1915 yılında göçmüş. Bildiğiniz gibi o zamanlar insanlar Avrupa'dan yeni dünyaya göçüp kendilerine sıfırdan bir hayat yaratmak peşindeydiler. Amerika'ya giden birçok geminin ilk durduğu yer Küba'ydı. Göçmenler Küba'dan Amerika'nın çeşitli yerlerine yerleştirilmeyi beklerlerdi. Bu bazan haftalar, bazan da aylar alırdı. Dedeme gelinde, o Küba'yı o kadar sevmiş ki üç sene orada kalmış.

### **İsmi neydi?**

James, yani Haim. Dedem Haim Küba'ya aşık olmuş, oradan da Meksika'ya göçmüş. O zamanlar göçmenler Meksika'ya ya da ABD'ye yerleştiriliyorlardı. Sonra duruma göre Meksika'dan ABD'ye, yahut ABD'den Meksika'ya geçebiliyorlardı. Dedem Küba'dan sonra Meksika'yı da o kadar sevmiş ki bir sürü göçmenin yaptığı gibi orada kalmaya karar vermiş. Eski eşyaların arasında, babamın onaltı yaşında Meksika'dan İstanbul'daki teyzesine yazdığı bir kartpostal buldum. Arkasında Meksika'daki adresleri var.

### **Dedenizin sanat ve müzikle ilgisi var mıydı?**

Sanmıyorum... ama bir dakika, nasıl ilgili olmaz, babam çok müziksever bir insandı. Biliyorsunuz göçmenler için hayat oldukça zordu ve hobilerine ayıracak zamanları azdı. Ayakta kalmaya çalışıyorlardı. Ama babamın çok müziksever ve müziğe yetenekli olması bu hünerini en azından kısmen babasından aldığına işaret değil mi?

### **Yani aileniz İstanbul'dan geliyor?**

Kesinlikle.

### **Birkaç yıl önce İstanbul'a gittiğinizden bahsetmiştiniz. İzlenimleriniz nedir?**

Bu hayatımın yolculuğuydu diyebilirim. Bir sürü şey keşfettim. Herşeyden önce İstanbul inanılmaz güzellikte bir şehir. Türkiye ise bir ülke olarak dünyanın açık hava müzesi ilan edilmeli. Gittiğim yerler harikulade idi. Bu ülkede yaşayanlar o kadar olağanüstü ki insanın kendisini evinde gibi hissetmemesi mümkün değil. Bana herkes çok iyi davrandı. İnsanlar hep benim görünüşüme bakıp nereden geldiğimi tahmin etmeye çalışırlar. Türkiye'de ise ben bir Türk'tüm. Bundan da çok hoşnut kaldım. Harika bir histi. Sonra kendi ailemi ve diğer kendi göç etmiş insanları düşünürken hep onların nasıl daha iyi bir hayat için çabaladıklarını, sonunda neler başardıklarını, buna benzer olumlu şeyler düşünür insan. Benim ise hiç anlamadığım birşey varmış: akrabalarımın İstanbul'u arkada bırakması ne kadar güçlü kimbilir. Bu şehir o kadar güzel ki onu bırakıp gitmenin verdiği inanılmaz bir burukluk olmalı. Bu şehir nasıl geride bırakılır, yeryüzünde daha güzel bir şehir var mı?

### **Umarım ki operalarınız ileride Türkiye'de de sahneye konulur.**



Bunu ben de çok isterdim.

**Son zamanlarda akli çelen melodiler, tatmin edici bir orkestrasyon, ve buna ek olarak ilginç konuları işleyen yeni operalar izlemedik diyebilirim. Bize bunları getirdiğiniz için çok teşekkür ederim.**



Daniel Catán cana yakın, alçakgönüllü, nazık bir insandı. Türklere de özel bir yakınlığı ve sempatisi vardı. Onunla ilk kez iletişim kurduğumda bana "Dedemin Türk olduğunu biliyor muydun?" diye yazarak evindeki çalışma odasında "Türk kahvesi" içmeye davet etmişti.



Daniel Catán.

Vefatından hemen önce yazdığında "Sevgili Ömer, sana cevap yazmam zaman aldı çünkü şu anda Austin Teksas'tayım. Nisan ayının sonuna kadar bir dönem burada kalacağım. Hayat fazla yoğun geçiyor ama herşey yolunda...Senin de iyi olduğunu umarım. Kendine iyi bak, şimdilik en iyi dileklerle, Daniel" diyordu. Ne yazık ki o Nisan son Nisan'ı olacaktı.

Los Angeles'teki prömiyerden sonra *Il Postino* üzerine yazdığım eleştirimi şu sözlerle bitirmiştim: "Eser Verdi ve Puccini'nin alışılmış operaları gibi eski stilde aryalara, düetler ve koro parçaları ile kurulmuş klasik bir yapıya sahip. Plácido Domingo'yu bu eserde sahnede dinlemek büyük bir keyifti. *Il Postino*'nun Catán (ve Domingo) için büyük bir başarı olduğuna eminim. Bu opera hakkında yorumlar ve düşüncelerin yazılması uzun bir süre devam edecek. Dinleyicinin ayağını yerden kesen güzellikteki müziği ile *Il Postino*'nun geleceğin klasikleri arasında yer alacağına hiç şüphem yok." Bir kopyasını kendisine gönderdim. Bana şöyle yazdı: "Teşekkürler, Ömer, ne kadar güzel bir eleştiril! Gerçekten çok nazıksın. Türkiye'de seslendirilse ne hoş olurdu değil mi? "

Evet. Türkiye'de seslendirilse gerçekten çok hoş olurdu.

Daniel Catán iyi bir insan ve harikulade bir opera bestecisiydi. Opera dünyasında yerini doldurmak çok zor olacak.



Florencia en el Amazonas kaydının CD kapağı.

**Ömer Eğecioğlu**

19 Şubat 2020, Santa Barbara, CA, ABD